

Class- 9

Sub-Sanskrit gr

Ch-3

Date:12 -8- -20

दिए गए कार्य को copy में पूर्ण करें।

अभ्यास:- 1

स्तुतिप्रश्नाः

1. 'अभितः' शब्दस्य योगे विभक्तिः भवति-
(अ) चतुर्थी (ब) पञ्चमी (स) द्वितीया (द) तृतीया ()
2. 'सह' शब्दस्य योगे विभक्तिः भवति-
(अ) तृतीया (ब) चतुर्थी (स) पञ्चमी (द) षष्ठी ()
3. अङ्गविकारे विभक्तिः भवति-
(अ) प्रथमा (ब) द्वितीया (स) तृतीया (द) सप्तमी ()
4. अधस्तनेषु चतुर्थी विभक्तेः कारणम् अस्ति-
(अ) नमः (ब) सह (स) अभितः (द) प्रति ()
5. अधस्तनेषु पञ्चमीविभक्तेः कारणम् अस्ति-
(अ) नमः (ब) अनन्तरम् (स) अधोऽधः (द) खल्वाटः ()
6. अपादाने विभक्तिः भवति-
(अ) द्वितीया (ब) तृतीया (स) पञ्चमी (द) षष्ठी ()
7. रक्षार्थकधातूनां योगे विभक्तिः भवति-
(अ) षष्ठी (ब) सप्तमी (स) पञ्चमी (द) तृतीया ()
8. कारकाणां संख्या अस्ति-
(अ) सप्त (ब) अष्ट (स) षट् (द) नव ()

अभ्यास:-2

अधोलिखितरेखांकित पदेषु विभक्तिं तत् कारणं च लिखत-

(निम्नलिखित रेखांकित पदों में विभक्ति और उसका कारण लिखिए।

1. कपोतराजः लुब्धान् कपोतान् प्रति आह।
2. कुतोऽत्र निर्जने वने तण्डुलकणानां सम्भवः?
3. प्रक्रीडितु सिंहाशिशु बलात्कारेण कर्षति।
4. खलु ऋषिजनेन सर्वदमन इति कृतनामधेयोऽसि।
5. गच्छ त्वं मदीये उटजे।
6. ऋषिकुमारस्य वर्णचित्रितो मृत्तिकामयूर तिष्ठति।
7. धर्मदारायाः परित्यागनो नम संकीर्तयितुं चिन्तयिष्यति?
8. रोचते मे एष भद्रमयूरः।
9. अलम् आवेगेन।
10. मया सहैव मातरमभिनन्दिष्यसि।
11. प्रतापस्य राज्याभिषेकं गोगुन्दा ग्रामे अभवत्।
12. इदं राज्यं शूराणां शौर्येण प्रसिद्धिम् अलभत्।
13. अहं सुवर्णपात्रेषु भोजनं न करिष्यामि।
14. भारते मुगलवंशीयानां शासकानां शासनं आसीत्।
15. प्रतापः प्रमुखदुर्गान् प्राप्तुं इच्छति।
16. अकबरस्य सेनायाः सह प्रतापस्य युद्धम् अभवत्।
17. भामाशाहः प्रतापं निकषा अगच्छत्।
18. जनपदात् जनपदम् अटन्तौ आस्ताम्।
19. गुर्वाज्ञया संस्कृताध्ययनाय हरि द्वारे अगच्छत्।
20. आश्रमस्य स्वामित्वं केशवानन्दाय दत्तवान्।

उत्तराणि—

1. कर्मणि द्वितीया विभक्तिः भवति।
2. आधारेऽधिकरणम्/अधिकरणे सप्तमी विभक्ति भवति।
3. कर्मणि द्वितीया विभक्तिः भवति/कृष् धातुः योगे द्वितीया विभक्तिः भवति।
4. कर्मवाच्ये कर्तरि तृतीया विभक्तिः भवति।
5. अधिकरणे षष्ठी विभक्ति भवति।
6. सम्बन्धे षष्ठी विभक्तिः भवति।
7. सम्बन्धे षष्ठी विभक्तिः भवति।
8. 'रुच' धातुः योगे चतुर्थी विभक्तिः भवति।
9. निषेधार्थकस्य 'अलम्' इति शब्दस्य योगे तृतीया विभक्तिः भवति।
10. 'सह' अव्ययस्य योगे तृतीया विभक्ति भवति।
11. सम्बन्धे षष्ठी विभक्तिः भवति।
12. कर्मवाच्ये कर्तरि तृतीया विभक्तिः भवति।
13. अधिकरणे सप्तमी विभक्तिः भवति।
14. सम्बन्धे षष्ठी विभक्तिः भवति।
15. कर्मणि द्वितीया विभक्तिः भवति।
16. 'सह' योगे तृतीया विभक्तिः भवति।
17. 'निकषा' योगे द्वितीया विभक्तिः भवति।
18. अपादाने पंचमी विभक्तिः भवति।
19. सम्प्रदाने चतुर्थी विभक्तिः भवति।
20. 'दा' धातु योगे चतुर्थी विभक्तिः भवति।